

WY FREDERICK AUGUSTUS, door Godes

Gnade Koning in Poolen, Groot Hertogh in Lithauen, Reussen, Præussen, Masovien, Samogitien, Kyovien, Volhynien, Podolien, Podlachien, Lyfland, Smolefscien, Severien en Zschernicovien, &c. Hertogh van Sachfen, Julich, Cleef, Berg, Engern ende Westphalen, des Heylige Roomfen Rycks Arts-Marichal en Keurvorst, Land-Graaf van Thuringen, Marg-Graaf van Meissen, ook Opper- en Needer-Laufitz, Burg-Graaf tot Magdeburgh, Gevorste Graaf tot Henneberg, Graaf van der Marck, Ravensberg ende Barby, Heer tot Ravenstein, &c. &c. &c.

Dœn by deese alle ende een ygelyk kond en te weeten, Alsoo Wy feer gevellyk Syn, over den bekommert tæstand van Ons getrouwe Keur-Vorftendom ende onder 't selve resorteerende andere Landen, veroorsaakt door verscheyde ongelukken, endewel voornamentlyk door de voor vier Jaaren gebeurde Sweedse Invasie, en bedagt synde op de middelen, hoe dat deselve promptelyk en naadrukelyk wederom opgehopen zoude kunnen werden, als synde onse eenige en hoogste Zorgh. Soo ist, dat wy onder andere uygevonde middelen, boven al in consideratie genoomen hebben, dat de weerbringinge van de gesegne Neering en Ambachten in dese Provincien voornamentlyk door Manufactuuren en Commercie kunnen werden bevordert, en ten dien eynde Onse Land-Vaderlyke Sorgh daar heen gericht, hoe de Onderaardsche Schatten, welke Onse Landen door den Almagtigen rykelyk mede gedeelt zyn, neerstiglyker en met meer eyver dan in voorgaande tyden, nagesogt zoude werden, op dat deselve, dewelke genœgsaam als dood begraven leggen, tot andere nuttigheyt zoude moge werden gebracht, en alsoo wy vermits d'ondersøking in diergelyke Weetenschappen, aan boven gemeene wel geœffende perfoonen obgedraagen hebben, en deselve door haar ervarentheyt en onvermøyden vlyt, daar tœ aangewend, ook bevonden hebben, dat den Almogende dese Onse gæde Intentie dus verre gezeegen heeft, dat niet alleen uyt die in Onse Landen overvloedigh gevondenene materiaalen vaaten kunnen gemaakt werden, welke de roode Oost-Indiaanse potten en andere Konst Stukken ver te booven gaan, maar ook alderhande geleurde en gemengde aardtwerk en taafels, die van foodanigen tynte en extraordinaris harte zyn, dat se haar gelyk den Porphir of Jaspis, slypen, snyen, en poleeren laaten, ook buyten dat, alle andere qualiteyten hebben, die van diergelyke Oost-Indische Vaat-Werck kunnen ofte mogen gesegft werden; hebbende vorgefeyde Perfoonen aan Ons ook bereets verthoond taamelyke proef-Stukken van het witte porceleyn, soo verglaaft, als onverglaaft, die genœgsaam getuygen, dat uyt die in onse Landen befonden materiaalen, hier mede Vaat-Werck kunnen ende mogen gefabriceeret vverden, die aan het Indische Porceleyn soo veel aan doorfigtigheyt, als andere gerequireerde eygensschappen gelyk zyn, ook veel de vervvagten staat, dat in 't tækomen de-naar de regte manier van prepareeren, foodanige vvitte porceleyn, gelyk als met het roode bevveesen is, het Indische, aan Schoonheyt ende deugd,

1. 127.

deugd, verre sal overtreffen, en bysonderlyk meer en meer in de verscheydenheit van gestaltens, als ook in grooter en massiver Stukken, als Pronk-beeldens, Colommen, Servicen &c. Insgelyks vvoid in Onse Landen ook gevonden een seer goede Borax, die in allen deelen met de Venetiaanse den proef uythouden kann, en die op het aanteken van de Konstenaers en Ambagts-luyden, die deselve van noden hebben, tot meerdere nuttigheyt kan vverden geprepareert; Verder Hollandse, Plaatjes, en d'esselfs ronde vaat-verter, smelt kroesen en diergelyken. Deselve Perfoonen hebben ons mede voorgestelt, verscheyde besondere en noyt bekende Weetenschappen, vvaar van de probabiliteyt genogzaam blykt, hoevel tot nu by Kortheyt van tyt geene rechte volkomene proef-Strukken daar van hebben kunnen vverden gethoond, onderdaanig versiekende, dat Onse genadige Wille mogte zyn, eene besondere commissie te octroyeeren, tot een nauwkeurige ondersekinge van alle de materiaalen, dewelke Onsen Landen zyn uytlee'verende, als ook mede wegens de door haar Konst en ervarentheyt g'inventeerde fabriquen, Wy ook hier op met eene genadige Neyginge op de billichheyt van haar versiek geconsenteert hebben, en deselve commissie geslooten, genogzaam verseekert synde, dat diergelyke Manufactuuren, Ons, Onsen Landen en getrouwe onderdaanen, goed, noodsaakelyk ende profitabel zullen, zyn, als bewogen zynde d'oprechting van foodanige Manufactuuren of bakkery niet langer uytstellen, maar deselve tot profyt en besten Onser Landen hoe eerder hoe liever werkstellig te maaken, ten welken eynde vvy ook in ons byweesen een bysonder Manufactuur-Directorium, aangesteld hebben, en aan denselven den Zorgh bevoolen van 't voortsetten der genemde porceleyn-Fabrique, denselven mede voornamentlyk g'instrueert hebbende, dat by foodanige Fabrique ende de daar uyt resulterende commereie, teen en 't ander op Coopmanns aart en Uso geregleert, en gehandelt moet werden, wegens den geheelen handel, accorare Journaalen, en groot Boek met een hoof reekening en posten volgens den styl van Negocie-boeken in alle oprechtigheyt en tyden gehouden moeten werden, ook het door goddelyke Zeegen in 't tækomende, overgewonnen, altyd tot wasdom en vermeerderinge van nieuwe Manufactuuren aanbesteed moge werden, niet tvvyffelende of onse getrowe onderdaanen sullen hier uyt met genoege erkennen, dat onse genadige en Lands-Vaderlyke Oogwit eenelyk doet op haar welvaaren, en die van 't geheele Land, Invoege dat wy van haar eenig bybrengen van subsidie tot sulke considerable Sommen, welke tot het oprichten van soo swaarwigtige Manufactuuren noodsaakelyk vereyscht worden, met de grootste reeden en alle billigheyt konden pretendeeren, te meer dewyl onse Onderdaanen, door de daar door spruytende Neering, eyndelyk daar van de grootste profyt te verwaghten hebben; Egter is onse genadig welbehagen, tot meerdere betuyginge van onse tegens haar dragende genegentheyt, haar soo veel immers denlyk is, met diergelyke vorderinge genadiglyk te verschoonen, en alvoorens alle bedenckelyke middelen, om het noodige t'erlangen, vverckstellig te maaken, ten dien eynde hebben wy geresolveert, foodanige Manufactuuren buyten belastinge Onser onderdaanen uyt Onse eygene middelen aan en opteregten. En vermits eenige soo wel renteniers als binnen of buytenlandse koop- en handels-luyden, die gewoon syn haar Gelden om te setten, maar dikwils aan occasie ontbreeken om sulcx met securiteyt te kunnen doen, g'intentioneert zouden zyn, haar selve met eenige Capitaalen in Onse nieuwe Manufactuuren t'interesseeren, soo hebben wy goed gevonden, haar naar proportie van haar bygebrachte Capitaal te begunstigen, mits gaders d'onderstaande voordeelen te laten genieten.

I.Sul.

- I. Sullen die geene dewelke geneegen syn, een Capitaal op twee jaaren t' avanceeren, niet alleen en Jaerlycx Interesse van 6. pr. Cento genieten, die rigtig alle jaaren twe maalen zal werden afgedaan, als op de Paasch en Michiel's Leipziger mis, maar ook naar expiratie van de twe jaaren by een ordentlyke restitutie van 't Capitaal, nog eene redelyke recompens genieten, volgens haarlynden voorbeding met onsen Manufactuur Directorio deswegen getroffen.
- II. Indien die geene welke diergelyke avance gedaan hebben, mogten komen te resolveeren, ten tyde van de restitutie des Capitaals, alleen het Interesse en de recompens te trekken, mitsgr. het Capitaal nog langer by gelyde Manufactuuren te laten berusten, sullen de interesse met gelyke accorateste als vorheen van 6. maanden tot 6. maanden werden afgedaan, en als d' oploffing van 't Capitaal (naar gewoonte 3. maanden van te voeren gedaan is) 't zy van Onsen Manufactuur Directorio of van des Creditours zyde, zal alsdan 't geheele Capitaal zonder uytstel voldaan, ende betaalt werden.
- III. Die haar Capitaal op waaren willen avanceeren, sullen buyten het Interesse van 6. pro Cento nog van 3. tot 12. pro Cento avance by den ontfang der waaren genieten, dewelke meerendeels een quart beeter koop sullen zyn, als de buytenlandse, ook naar proportie van haar verschooore Capitaal andere voordeelen toegevægt werden. Des aangaande kunnen sy haar by Onsen Directorio aangeeven, om met denselven ordentlyk te contracteeren.
- IV. Alsoo wy ook niet gedenken, Onse Fabriques mer al te groote Capitaalen te bewaaren, nog monopolien daar uyt remaaken, als synde Ons oogmerk by opneeminge van vreemde penningen eenelyk gerigt, om hœ eer hœ liever soodanige Manufactuuren opteregen, tot Ons Lands beesten, en commoditeyt van d'Omleggende, soo verstaan Wy, dat Onse Directorium geen meerdere gelden accepteert, als het tot sulken eynde naar syn pligt, en goedvinden zal noodig agten.
- V. Die tuffen nu en tækomende Michiel, als welken tyd eenig en alleen hier tæ gedestineert is, haar tot ietwes seekers determineeren, kunnen haar voorlagen en conditien hœen op wat manier sy te contracteeren g'intentioneert syn, binnen Dresden, 't zy by monde. Schrift, ofte gevolmagtigdens aan onsen Camer- en Berg- Raad Michiel Nehmiz aangeeven, also wy aan denselven het Directorium van dese nieuwe Manufactuuren aldergenaaigst obgedraagen hebben, die nevens de tot syne assistentie aangestelde personen, waar onder wy uyt bysonder goedkeuring nog twee geaccrediteerde en in de commercie wel geœffene Koopluyden aanstellen sullen, 't zy by 't sluyten van contracten, uytstelling van obligatien of Wisselbriefjes, alle die 't aangaat behooryke genœgdeninge sullen geeven; tot welken eynde wy mits deesen onsen Patent aan het voornœmre Manufactuur Directorium suffisante autoriteyt hebben verleend, ook wat denselve handelt, of overeenkomt, ratificeeren by deesen.

Het oogmerk blyft hier eenelyk op het welvaaren van Onse Landen gerigt, en ten besten van de Commercie, soo dat wy met mindere bedencken soodanige Manufactuuren met allen ernst en yver hebben willen voortsetten.

En vermits ook niet weinig tot een goeden vytslach soude kunnen contributeeren, indien men habile en in diergelyke Zaaken wel geœffene Kunstenaers daar by quam te trekken, So willen Wy alle die geene, dewelke Ons met Raad en Daad aan de hand souden kunnen gaan, en tot bewys eenige suffisante prœven souden kunnen ophoopen, hier mede g' inviteert hebben, Insonderheyt sullen by dese nieuwe Manufactuuren arbeyt en brootvinninge vinden, verschyde Glas en Steen-Snyders, Slypers en Polierders, Goudschmieden, Smelt- en Glas-Schilders, konstelyke Beeldhou-

FX 1354

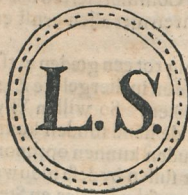
X 3126806

1078

houvders en Bostfarders, vaste en nette Schilders en teykenaars, als mede Pottebackers ook alle die geene, dewelke dese nieuwe Manufactuuren eenig nut of voordeel vveeten aantebrenge[n]. alle deselve kunnen haar desvveegen by gedagte Onse Camer- en Berg- Raad Michiel Nehmitz 't zy in perfoon of door brieven aangeeven, ook ieder naar syn Konst eenige proef Stukken presenteeren of overstuuren, yvaar op naer bevinge van Saaken raekende haar promotie aanstondts resolutie van het Directorium zal vverden gecommuniceert, En ten cynde foodanige Konstenaers of Handvvercksluyden, door Onse Gildens, of lage Jurisdic tie Onser Magistraaten en Ambtlyuden niet mogen vverden afgeschrickt, ook buyten vrees blyven, van met groote personeele belastinge onder druckt te vverden, So vwillen Wy alsulke foodanige Immuniteyten en vryheeden voor haar mede open stellen, als by een speciale Edict bereyts is gestatueert, mitsgr. alle Konstenaers en Ambagtslyuden di in 't toekomende sig in Onsen Landen vwillen ter needer setten, den Inhoud doen gandeeren, also deselve onder geen andere Jurisdic tie, dan die van Onsen Manufactuur-Directorium sullen vermogen getrokken te vverden, ten zy deselve sig met huys en hof of andere vaste gronden kvvaamen te verbinden, of met eenige borgelyke neering te bemeyen, in vvelken geval sy voor den gevvoonlyke Magistraat komen, dogh raekende haare particuliere functie of handteringh by Onse Manufactuuren, alleen voor desselvs Directorium sullen moeten compareeren, ten vvelken eynde Wy herfelve Onse noodige Instructie desvveegen sullen laten toekomen. Eyndelyk zal het Ons een bysondere genogen geeven, als Wy door het opregten, niet alleen van de boovenstaande Manufactuur, maar ook van andere, als mede door profitable en nieuwe uytvindingen, Onse onderdaanen niet alleen kunnen verlichten, maar ook betere neering verschaffen. Insonderheyt mede dat Wy Onse Landen, en voornamentlyk Onse Residens- Stad Dresden, met goede Konstenaers en Ambagtslyuden voor sien, en die er reets zyn, tot meerdere neering voort helpen, vvaar toe God betere en gerustere tyden verleene, tot opkomst en bleyng van alle nutte Konsten en Weetenschaapen, ten vvelken eynde syn en blyven Wy alle die geene, vvelke Ons dessein sullen saeken te bevorderen, 't zy Onse onderdaanen of vreemdelingen met Koniglyke Genade toegedaan; Mitsgaders aan die geene van Onse Onderdaanen, vvelke tegens dese nieuwe Manufactuuren zig sullen saeken te kanten, of se tragten te beletten, Onse ongenaade op het geveligste sullen doen resenteeren. T' oorkonde hebben Wy Onse Koniglyke Keur-Secret hier voor drukken laten, Gedaan en gegeven tot Dresden, den 23. Januarii 1710.

(Was geteekend)

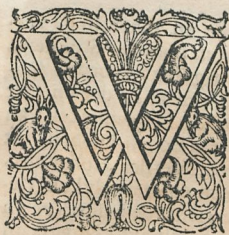
Egon Printz van Fürstenberg.

Otto Henrik Vryheer van Friesen.

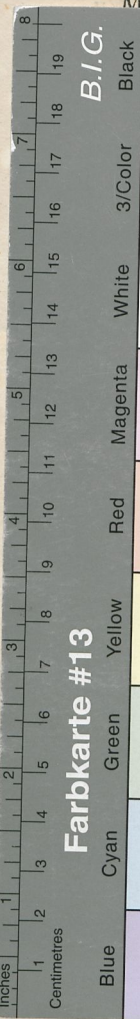
Bernhard Zech.

nc

WY FREDERICK AUGUSTUS, door Godes

Gnade Koning in Poolen, Groot Hertogh in Lithauen, Reussen, Preussen, Mafovien, Samogitien, Kyovien, Vohlhynien, Podolien, Podlachien, Lyfland, Smolefiscien, Severien en Zichernicovien, &c. Hertogh van Sachsen, Julich, Cleef, Berg, Engern ende Westphalen, des Heylige Roomfen Rycks Arts-Marfchal en Keurvorft, Land-Graaf van Thuringen, Marg-Graaf van Meiffen, ook Opper- en Needer-Laufitz, Burg-Graaf tot Mardeburgh, Gevorfte Graaf tot Henneberg, Graaf van der Ravensberg ende Barby, Heer tot Ravenstein, &c. &c. &c.

de een ygelyk kond en te weten, Alfoo Wy feergebekommt teftand van Ons getrouwe Keur-Vorftelve reforteerende andere Landen, veroorzaakt ukken, endewel voornamentlyk door de voor vier dfe Invasie, en bedagt fynde op de middelen, hoe k en naadrukkelyk wederom opgeholfen zoude nde onfe eenige en hoogfte Zorgh. Soo ift, dat evonde middelen, boven al in confideratie genooweerbringinge van de gefegne Neering en Amncien voornamentlyk door Manufactuuren en erden bevordert, en ten dien eynde Onfe Landheen gericht, hoe de Onderaardsche Schatten, welor den Almagtigen rykelyk mede gedeelt zyn, meer eyver dan in voorgaande tyden, nagesogt defelve, dewelke genoeftaam als dood begraven tigheid zoude moge werden gebragt, en alfoo wy g in diergelyke Weetenfchappen, aan boven geperfoonen obgedraagen hebben, en defelve door onvermoyden vlyt, daar toe aangewend, ook be n Almogende defe Onfe gæde Intentie dus verre et alleen uyt die in Onfe Landen overvloedigh ge vaaten kunnen gemaakt werden, welke de roo en andere Konft Stukken ver te booven gaan, geleurde en gemengde aardwerk en taafels, die en extraordinaris harte zyn, dat fe haar gelyk den en, fnyen, en poleeren laaten, ook buyten dat, al hebben, die van diergelyke Ooft-Indifche Vaatnogen gefegt werden; hebbende vorgefeyde Perereets verthoond taamelyke prof-Stukken van het erglaaft, als onverglaaft, die genoeftaam getuyte Landen befonden materiaalen, hier mede Vaatnogen gefabriceeret vverden, die aan het Indiffe doorfigtigheyt, als andere gerequireerde eygenook vvel de vervvagten ftaat, dat in 't toekomen er van prepareren, loodanige vvitte porcelayn, e bevveefen is, het Indifche, aan Schoonheyt ende deugd,

1.127.2